

Milletlerarası Sözleşmeler

Karar Sayısı : 2003/5923

Türkiye Cumhuriyeti adına 15 Ağustos 2000 tarihinde New York'ta imzalanan ve 4/6/2003 tarihli ve 4867 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli "Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme"nin ilişik beyanlar ve çekince ile onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 25/6/2003 tarihli ve AKGY/256127 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 10/7/2003 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Ahmet Necdet SEZER
CUMHURBAŞKANI

Recep Tayyip ERDOĞAN

Başbakan

A. GÜL	A. ŞENER	M. A. ŞAHİN	B. ATALAY
Dışişleri Bak. ve Başb. Yrd.	Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	Devlet Bakanı
A. BABACAN	M. AYDIN	G. AKŞİT	K. TÜZMEN
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
C. ÇİÇEK	M. V. GÖNÜL	A. AKSU	E. MUMCU
Adalet Bakanı	Milli Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı	Maliye Bakanı V.
H. ÇELİK	Z. ERGEZEN	R. AKDAĞ	B. YILDIRIM
Milli Eğitim Bakanı	Bayındırlık ve İskan Bakanı	Sağlık Bakanı	Ulaştırma Bakanı
S. GÜÇLÜ	R. AKDAĞ	A. COŞKUN	
Tarım ve Köyişleri Bakanı	Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı V.	Sanayi ve Ticaret Bakanı	
M. H. GÜLER	E. MUMCU	O. PEPE	
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	Kültür ve Turizm Bakanı	Çevre ve Orman Bakanı	

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

**16 Aralık 1966 tarihli, 2200A (XXI) sayılı Genel Kurul kararıyla
kabul edilmiş ve imza, onay ve katılmaya açılmıŐtır**

27. Madde uyarınca, 3 Ocak 1976 tarihinde yürürlüğe girmiŐtir

GİRİŞ

Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler,

Birleşmiş Milletler Şartı'nda ilan edilmiş ilkelere uygun olarak, insanlık ailesinin tüm mensuplarının doĐuŐtan sahip oldukları onurun ve eşit ve devredilmez haklarının tanınmasının, dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğunu gözönünde bulundurarak;

Bu hakların, kiŐinin doĐuŐtan sahip olduğu onurundan kaynaklandığını kabul ederek;

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne uygun olarak, korku ve yoksulluktan kurtulma zgrlĞine sahip zgr insan ülküsüne ancak, herkesin kişisel ve siyasal haklarının yanısıra ekonomik, sosyal ve kültürel haklarından yararlanabileceği Őartların yaratılması ile ulaŐılabileceĐini kabul ederek;

Birleşmiş Milletler Şartı uyarınca, Devletlerin insan hak ve özgürlüklerine tüm dünyada sayĐı gösterilmesini ve bunların uygulanmasını teşvik etmek yükümlülüğünü gözönüne alarak;

Diğer bireylere ve bağlı olduğu topluluğa karşı görevleri olan bireyin bu Sözleşme'de tanınan haklara sayĐı gösterilmesi ve bunların uygulanması için çaba gösterme sorumluluğu altında bulunduğunu dikkate alarak;

AŞağıdaki hükümler üzerinde anlaŐmıŐlardır:

BÖLÜM I

MADDE 1

1. Bütün halklar kendi kaderlerini tayin etme hakkına sahiptirler. Bu hak gereğince halklar, kendi siyasal statülerini özgürce kararlaştırırlar ve ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini özgürce sağlarlar.

2. Bütün halklar, kendi amaçları doğrultusunda, karşılıklı yarar ilkesine dayanan uluslararası ekonomik işbirliği ve uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerine hanel getirmemek kaydıyla, kendi doğal zenginlik ve kaynaklarından özgürce yararlanabilirler. Bir halk, hiç bir durumda, kendi varlığını sürdürmesi için gerekli olan kendi olanaklarından yoksun bırakılamaz.

3. Özerk olmayan ve Vesayet altında bulunan ülkelerin yönetilmesinden sorumlu olan Devletler de dahil, bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, Birleşmiş Milletler Şartı'nın hükümleri uyarınca, halkların kendi kaderlerini tayin etme hakkının gerçekleştirilmesini kolaylaştıracaklar ve bu hakka saygı göstereceklerdir.

BÖLÜM II

MADDE 2

1. Bu Sözleşme'ye Taraf her Devlet, münferiden ve ekonomik ve teknik plan başta olmak üzere uluslararası yardım ve işbirliği yoluyla, mevcut kaynakların azamisini kullanarak, bilhassa yasal düzenleme suretiyle alınacak tedbirleri de içerecek şekilde her türlü uygun yöntem vasıtasıyla, bu Sözleşme'de tanınan hakların tam olarak kullanılmasını aşamalı olarak sağlamak amacıyla tedbirler almayı taahhüt eder.

2. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, bu Sözleşme'de belirtilen hakların ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum ya da başka bir statü bakımından herhangi bir ayırım gözetilmeksizin uygulanmasını taahhüt ederler.

3. Gelişmekte olan ülkeler, insan haklarını ve kendi ulusal ekonomilerini dikkate alarak, bu Sözleşme'de tanınan ekonomik hakları hangi ölçüde yabancılara da vereceklerini belirleyebilirler.

MADDE 3

Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, bu Sözleşme'de belirtilen bütün ekonomik, sosyal ve kültürel hakları kullanmada kadınlarla erkeklere eşit hak sağlamakla yükümlüdürler.

MADDE 4

Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, bu Sözleşme'ye uygun olarak Devletin sağladığı haklardan yararlanılmasında, Devletin, bu hakları ancak yasanın belirlediği ölçüde sınırlayabileceğini ve bu sınırlamayı da ancak bu hakların niteliği ile bağdaştığı ölçüde ve yalnızca demokratik bir toplumda genel refahın artırılması amacı ile yapabileceğini kabul ederler.

MADDE 5

1. Bu Sözleşme'deki hiç bir hüküm, herhangi bir Devlete, gruba ya da kişiye, Sözleşme'de tanınmış hakların ya da özgürlüklerin herhangi birinin ortadan kaldırılmasına ya da bu Sözleşme'de öngörülmiş olandan daha geniş ölçüde sınırlandırılmasına yönelik herhangi bir eyleme girişme ya da bir davranışta bulunma hakkını sağlar biçimde yorumlanamaz.

2. Bir ülkede kanun, sözleşmeler, yönetmelik ya da teamül ile tanınmış ya da var olan temel insan haklarından hiç biri, bu Sözleşme'nin bu gibi hakları tanımadığı ya da daha az ölçüde tanıdığı gerekçesiyle sınırlandırılmaz veya kaldırılamaz.

BÖLÜM III

MADDE 6

1. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin serbestçe seçtiği ya da kabul ettiği bir işte çalışarak hayatını kazanma fırsatı veren çalışma hakkını tanırlar ve bu hakkın korunması için gerekli tedbirleri alırlar.

2. Bu Sözleşme'ye Taraf bir Devletin, bu hakkı tam olarak gerçekleştirmek için alacağı tedbirler, teknik ve mesleki rehberlik ile eğitim programlarını, bireyin temel ekonomik ve siyasal özgürlüklerini koruyan şartlar altında, düzenli şekilde ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimi ile tam ve üretken istihdamını sağlamaya yönelik politika ve teknikleri içermelidir.

MADDE 7

Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin adil ve elverişli çalışma koşullarından yararlanmak hakkını kabul ederler. Bu hak özellikle şunları güvence altına alır:

(a) Bütün işçilere emeklerine karşılık, asgari olarak;

(i) Adil ücretler ve eşit işlere, hiç bir ayırım yapılmaksızın eşit ödeme, özellikle kadınlara, kendilerine sunulan çalışma koşullarının erkeklerin koşullarından daha aşağı olmayacağı ve aynı iş için aynı ücreti alacakları konusunda güvence verilmesi;

(ii) Bu Sözleşme'nin hükümlerine uygun olarak, kendilerine ve ailelerine saygın bir yaşam düzeyi sağlayacak bir ücret verilmesi;

(b) Güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları;

(c) Herkese, işyerinde uygun bir üst kademeye yükselmeye eşit olanak ve bu yükselmenin yalnızca kıdem ve yeterlilik esaslarına göre yapılması;

(d) Dinlenme, boş zaman, çalışma saatlerinin makul ölçülerde sınırlanması, ücretli dönemsel tatiller ve resmi tatillerde ücret verilmesi.

MADDE 8

1. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler aşağıdaki hakları güvence altına almakla yükümlüdürler:

(a) Herkesin, ekonomik ve sosyal çıkarlarını geliştirmesi ve koruması için sendika kurma ve yalnızca ilgili örgütün kurallarına bağlı olarak dilediği sendikaya girme hakkı. Bu hakkın kullanılmasına, yasalarda belirtilen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik ve kamu düzeni menfaati ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gerekli olan sınırlamalardan başka bir sınırlama getirilemez;

(b) Sendikaların ulusal federasyonlar ya da konfederasyonlar kurma hakkı ve konfederasyonların uluslararası sendikal örgütler kurma ya da bunlara katılma hakkı;

(c) Sendikaların, yasalarda belirtilen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik ve kamu düzeni menfaati ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından gerekli olan sınırlamalardan başka bir sınırlama olmaksızın özgürce faaliyette bulunma hakkı;

(d) Her ülkenin yasalarına uygun olarak kullanılmak kaydıyla, grev hakkı.

2. Bu madde, sözü edilen hakların, silahlı kuvvetler, polis ya da devlet yönetiminin mensupları tarafından kullanılmasına yasal kısıtlamalar getirilmesine engel olmaz.

3. Bu maddenin hiçbir hükmü, Sendika Özgürlüğü ve Sendika Hakkının Korunmasına İlişkin 1948 tarihli Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmesi'ne Taraf Devletlere, Sözleşme'de öngörülen güvenceleri haleldar edici yasal tedbirler alma ya da yasaları bu güvenceleri ihlal edici şekilde uygulama yetkisi vermez.

MADDE 9

Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin sosyal sigorta da dahil olmak üzere sosyal güvenlik hakkını tanırlar.

MADDE 10

Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler aşağıdaki hususları kabul ederler:

1. Toplumun doğal ve temel birimi olan aileye, özellikle ailenin kurulması için ve aileye bağımlı çocukların bakım ve eğitiminden sorumlu oldukları sürece, en geniş koruma ve yardım yapılması gerektiğini kabul ederler. Evlenme, buna istekli olan eşlerin hür rızası ile olmalıdır.

2. Annelere, doğumdan önce ve sonra makul bir süreyle özel bir koruma sağlanmalıdır. Bu dönem içinde, çalışan anneler ücretli izinden ya da yeterli sosyal güvenlik tedbirlerini kapsayan izinden yararlanmalıdırlar.

3. Bütün çocuklar ve gençler yararına, ebeveynlikten ya da başka koşullardan dolayı hiçbir ayırım gözetilmeksizin, özel koruma ve yardım tedbirleri alınmalıdır. Çocuklar ve gençler ekonomik ve sosyal sömürüden korunmalıdır. Onların ahlaki değerlerine ya da sağlıklarına

zararlı olabilecek, hayatlarını tehlikeye sokabilecek ya da normal gelişmelerini engelleyebilecek işlerde çalıştırılmaları yasalarla cezalandırılmalıdır. Devletler, ayrıca, yaş sınırları koyarak, çocukların bu yaş sınırları altında ücretli olarak çalıştırılmasını yasalarla yasaklamalı ve cezalandırmalıdır.

MADDE 11

1. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin, yeterli beslenme, giyim ve konut da dahil olmak üzere, kendisi ve ailesi için yeterli bir yaşam düzeyine sahip olma ve yaşam koşullarını sürekli geliştirme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf Devletler bu hususta hür rızaya dayalı uluslararası işbirliğinin temel önemini kabul ederek, bu hakkın gerçekleşmesini güvence altına almak için uygun tedbirler alacaklardır.

2. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin açıktan kurtulma temel hakkını kabul ederek, münferiden ve uluslararası işbirliği yoluyla, özel programları da içeren gerekli tedbirleri aşağıdaki amaçlara yönelik olarak alacaklardır:

(a) Teknik ve bilimsel bilgilerden tam olarak yararlanmak suretiyle, beslenme ilkeleri konusundaki bilgileri yayarak ve doğal kaynakların en etkin bir şekilde geliştirilmesini ve kullanılmasını sağlayacak şekilde tarımsal sistemleri düzelterek ya da geliştirerek, besinlerin üretilmesi, korunması ve dağıtılması yöntemlerini iyileştirmek; ve

(b) Gerek gıda maddeleri ihraç eden, gerek gıda maddeleri ithal eden ülkelerin sorunlarını dikkate alarak, dünyadaki besin maddelerinin ihtiyaca göre adil bir şekilde dağıtımını sağlamak.

MADDE 12

1. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin, ulaşılabilecek en yüksek fiziksel ve zihinsel sağlık standardına sahip olma hakkını kabul ederler.

2. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletlerin, bu hakkın tam olarak kullanılmasını sağlamak için alacakları tedbirler şu amaçlara yönelik olacaktır:

(a) Ölü doğum ve çocuk ölümleri oranlarının düşürülmesini ve çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesini sağlamak;

(b) Çevresel ve sınıai sağlık şartlarının her yönüyle iyileştirilmesi;

(c) Salgın, yöresel, mesleki ve diğere hastalıkların önlenmesi, tedavisi ve kontrolü;

(d) Hastalık durumunda herkese tıbbi hizmet ve tıbbi bakım sağlayacak koşulların yaratılması.

MADDE 13

1. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf Devletler, eğitimin, insanın kişiliğinin ve onur duygusunun tam olarak gelişmesine yönelik olacağı ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygıyı güçlendireceği hususunda mutabıktırlar. Taraf Devletler, ayrıca, eğitimin, herkesin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılmasını sağlayacağı, tüm uluslar ve tüm ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştireceği ve Birleşmiş Milletler'in barışın korunmasına yönelik faaliyetlerini güçlendireceği hususlarında mutabıktırlar.

2. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, bu hakkın tam olarak gerçekleştirilmesi amacı ile aşağıdaki hususları kabul ederler:

(a) İlköğretim herkes için zorunlu ve parasız olacaktır;

(b) Teknik ve mesleki eğitim de dahil olmak üzere, orta öğretimin çeşitli biçimlerinin, her türlü uygun yöntemle ve özellikle parasız eğitimin tedricen yaygınlaştırılması yoluyla herkes için açık ve ulaşılabilir olması sağlanacaktır;

(c) Yüksek öğretimin, özellikle parasız eğitimin tedricen geliştirilmesi yoluyla, kişisel yetenek temelinde herkese eşit derecede açık olması sağlanacaktır;

(d) İlköğretim görmemiş ya da ilköğretimi tamamlamamış olanlar için temel eğitim elden geldiğince teşvik edilecek veya yoğunlaştırılacaktır;

(e) Her düzeyde okullar sisteminin geliştirilmesi aktif bir şekilde yürütülecek, yeterli bir burs sistemi yerleştirilecek ve öğretim personelinin maddi koşulları sürekli olarak iyileştirilecektir.

3. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, ana-babaların veya -bazı durumlarda- yasal yoldan tayin edilmiş velilerin çocukları için, kamu makamlarınca kurulmuş okulların dışında, Devletin koyduğu ya da onayladığı asgari eğitim standartlarına uygun diğer okulları seçme özgürlüğüne ve çocuklarına kendi inançlarına uygun dinsel ve ahlaki eğitim verme serbestliklerine saygı göstermekle yükümlüdürler.

4. Bu maddenin hiç bir hükmü, bireylerin ve kuruluşların eğitim kurumları kurma ve yönetme özgürlüklerini kısıtlayacak şekilde yorumlanamaz; bu özgürlüğün kullanılması, daima, bu maddenin 1. fıkrasında ortaya konmuş olan ilkelere uyulmasına ve böyle kurumlarda verilen eğitimin Devlet tarafından belirlenebilecek asgari standartlara uygun olması gereğine bağlıdır.

MADDE 14

Bu Sözleşme'ye Taraf olup, taraf olduğu tarihte, ülkesinde veya yargı yetkisi altında bulunan topraklarda zorunlu ve parasız ilköğretim sistemini sağlayamamış olan her Devlet, Taraf olma tarihini izleyen iki yıl içinde, herkes için zorunlu parasız ilköğretim ilkesinin, tedricen uygulanması amacıyla ayrıntılı bir eylem planını, planda belirtilen makul sayıda yıllar içinde uygulamak ve kabul etmekle yükümlüdür.

MADDE 15

1. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin:

(a) Kültürel yaşama katılma hakkına;

(b) Bilimsel ilerlemeden ve uygulamalarından yararlanma hakkına;

(c) Kendisinin yarattığı herhangi bir bilimsel, edebi ya da sanatsal üründen doğan maddi ve manevî çıkarların korunmasından yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

2. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletlerin, bu hakkın tam olarak kullanılmasını sağlama yönünde alacakları tedbirler, bilim ve kültürün

korunması, geliştirilmesi ve yayılması için gerekli olan tedbirleri kapsayacaktır.

3. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, bilimsel araştırma ve yaratıcı faaliyetler için gerekli özgürlüğe saygı göstermekle yükümlüdürler.

4. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, bilimsel ve kültürel alanda uluslararası işbirliğinin ve temasların özendirilmesinden ve geliştirilmesinden doğacak yararları kabul ederler.

BÖLÜM IV

MADDE 16

1. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, bu Sözleşme'de tanınmış haklara saygı gösterilmesinin sağlanmasında aldıkları tedbirler ve kaydedilen gelişmeler konusunda, Sözleşme'nin bu bölümüne uygun olarak, raporlar vermekle yükümlüdürler.

2. (a) Bütün raporlar Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne sunulacaktır; Genel Sekreter, bu raporların birer örneğini, bu Sözleşme'nin hükümleri uyarınca, incelenmek üzere Ekonomik ve Sosyal Konsey'e gönderecektir.

(b) Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşme'ye Taraf ve aynı zamanda ihtisas kuruluşlarına da üye olan Devletlerden gelen raporların veya bunların bazı bölümlerinin, kuruluş belgeleri uyarınca ihtisas kuruluşlarının sorumluluk alanları içine giren konulara ilişkin olması halinde, bu raporların veya ilgili bölümlerinin örneklerini, sözkonusu ihtisas kuruluşlarına da gönderecektir.

MADDE 17

1. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, raporlarını aşamalı olarak, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in, bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesini izleyen bir yıl içinde Taraf Devletlere ve ilgili ihtisas kuruluşlarına danışarak hazırlayacağı bir programa uygun olarak sunacaklardır.

2. Raporlar, bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerin tam olarak yerine getirilme derecesini etkileyen unsurları ve güçlükleri belirtebilir.

3. Şayet bu Sözleşme'ye Taraf Devletlerden biri tarafından Birleşmiş Milletler'e ya da ihtisas kuruluşlarına ilgili bilgiler daha önce verilmiş ise, aynı bilgiyi tekrar vermek gerekli olmayacak, bu şekilde sunulmuş bilgiye yapılacak açık bir atıf yeterli olacaktır.

MADDE 18

Ekonomik ve Sosyal Konsey, insan hakları ve temel özgürlükler alanında Birleşmiş Milletler Şartı'ndan doğan sorumlulukları uyarınca, ihtisas kuruluşlarıyla, bu Sözleşme'nin, ihtisas kuruluşlarının faaliyet alanlarına giren konulardaki hükümlerine uyulmasında sağlanan ilerlemeler hakkında kendisine rapor sunmalarına ilişkin düzenlemeler yapabilir. Bu raporlar, ihtisas kuruluşunun yetkili organlarının, uygulama konusunda kabul ettiği karar ve tavsiyelerin ayrıntılarını içerebilir.

MADDE 19

Ekonomik ve Sosyal Konsey, 16. ve 17. maddeler uyarınca insan hakları konusunda devletlerin sundukları raporlarla, 18. madde uyarınca insan hakları konusunda ihtisas kuruluşlarının sundukları raporları, incelemek ve genel tavsiyelerde bulunulmak üzere ya da, gerekiyorsa, bilgi için İnsan Hakları Komisyonu'na gönderebilir.

MADDE 20

Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler ve ilgili ihtisas kuruluşları, 19. madde uyarınca verilmiş bir genel tavsiye konusunda, ya da İnsan Hakları Komisyonu'nun herhangi bir raporunda yer alan böyle bir genel tavsiye konusunda, veya orada belirtilen herhangi bir belge konusunda, Ekonomik ve Sosyal Konsey'e görüş bildirebilirler.

MADDE 21

Ekonomik ve Sosyal Konsey, Sözleşme'ye Taraf Devletlerin ve ihtisas kuruluşlarının, bu Sözleşme'de tanınan haklara genel olarak saygı gösterilmesini sağlamak üzere alınan tedbirler ve gerçekleştirilen gelişmeler konusunda verdikleri bilgilerin bir özetini ve genel nitelikli tavsiyeleri içeren raporları zaman zaman Genel Kurul'a sunabilir.

MADDE 22

Ekonomik ve Sosyal Konsey, bu Sözleşme'nin bu bölümünde sözü edilen raporlardan doğan herhangi bir sorunu Birleşmiş Milletler'in diğer organlarının, bunların yardımcı organlarının ve teknik yardım sağlamakla görevli ihtisas kuruluşlarının dikkatlerine sunabilir. Böylece, bu Sözleşme'nin tedricen etkili şekilde uygulanmasına katkıda bulunabilecek uluslararası tedbirlerin uygunluğu konusunda bu organların kendi yetki alanları çerçevesinde karar vermelerine yardım edebilecek sorunlar dikkatlerine sunulmuş olacaktır.

MADDE 23

Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, bu Sözleşme'de tanınan hakların gerçekleştirilmesine yönelik uluslararası düzeyde tedbirlerin, Sözleşmeler yapılması, tavsiye kararları alınması, teknik yardımda bulunulması ve danışma ve inceleme amacı ile ilgili Hükümetlerle birlikte düzenlenecek bölgesel ve teknik toplantılar yapılması gibi yöntemleri kapsadığını kabul ederler.

MADDE 24

Bu Sözleşme'nin hiç bir hükmü, Sözleşme'de ele alınan konularda Birleşmiş Milletler'in ve ihtisas kuruluşlarının çeşitli organlarının sorumluluklarını belirleyen Birleşmiş Milletler Şartı'nın ve ihtisas kuruluşlarının kuruluş belgelerinin hükümlerini haleldar edecek şekilde yorumlanamaz.

MADDE 25

Bu Sözleşme'nin hiç bir hükmü, tüm halkların, doğal zenginlik ve kaynaklarından tam olarak özgürce yararlanma ve bunları kullanma konusunda kendiliğinden sahip buldukları hakları haleldar edecek şekilde yorumlanamaz.

BÖLÜM V

MADDE 26

1. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler'in ya da onun ihtisas kuruluşlarından herhangi birine üye olan ya da Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'ne taraf olan bir Devletin ya da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından bu Sözleşme'ye taraf olmaya çağrılan herhangi bir başka Devletin imzasına açıktır.

2. Bu Sözleşme onaya tabidir. Onay Belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne tevdi edilecektir.

3. Bu Sözleşme, bu maddenin 1. fıkrasında belirtilen herhangi bir Devlet'in katılmasına açıktır.

4. Katılma, bir katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne tevdi edilmesi ile gerçekleşir.

5. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, her onaylama ya da katılma belgesinin kendisine iletildiğini, bu Sözleşme'yi imzalamış ya da ona katılmış olan tüm Devletlere bildirecektir.

MADDE 27

1. Bu Sözleşme, otuzbeşinci onaylama belgesinin ya da katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne iletilmesi tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

2. Otuzbeşinci onaylama belgesinin ya da katılma belgesinin iletilmesinden sonra bu Sözleşme, onaylayan ya da buna katılan her Devlet bakımından, o Devletin kendi onaylama ya da katılma belgesinin iletilmesinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

MADDE 28

Bu Sözleşme'nin hükümleri, hiçbir sınırlama ya da istisna yapılmaksızın Federal Devletlerin bütün kesimleri bakımından geçerli olacaktır.

MADDE 29

1. Bu Sözleşme'ye Taraf her Devlet değişiklik önerebilir ve bunu Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne tevdi edebilir. Bunun üzerine, Genel Sekreter bütün değişiklik önerilerini bu Sözleşme'ye Taraf Devletlere göndererek, önerileri ele almak ve bunlar üzerinde bir oylama yapmak amacı ile bir Taraf Devletler konferansı düzenlenmesinden yana olup olmadıklarını bildirmelerini ister. Taraf Devletlerden en az üçte birinin böyle bir konferans toplanmasını desteklemesi halinde Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler'in gözetimi altında böyle bir konferansı toplar. Konferansta hazır bulunan ve oy veren Taraf Devletlerin çoğunluğu tarafından kabul edilen herhangi bir değişiklik, onaylanmak üzere Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na sunulur.

2. Değişikliklerin yürürlüğe girmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca onaylandıktan ve bu Sözleşme'ye Taraf Devletlerin üçte ikisi tarafından kendi anayasa kurallarına uygun olarak kabul edilmesiyle olur.

3. Değişiklikler yürürlüğe girdiği zaman, bunları kabul eden Devletleri bağlar; öteki Taraf Devletler ise bu Sözleşme'nin hükümleri ile ve daha önce kabul etmiş oldukları değişiklikler ile bağlı kalırlar.

MADDE 30

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, 26. maddenin 5. fıkrasındaki bildirimler dışında, aynı maddenin 1. fıkrasında zikredilen bütün Devletlere şunları bildirir:

(a) 26. madde uyarınca yapılan imzalar, onaylamalar ve katılmalar;

(b) 27. madde uyarınca bu Sözleşme'nin yürürlüğe giriş tarihi ve 29. madde uyarınca değişikliğin yürürlüğe giriş tarihi.

MADDE 31

1. Çince, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça metinleri aynı derecede geçerli olan bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler arşivinde saklanacaktır.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşme'nin onaylı örneklerini, 26. maddede belirtilen tüm Devletlere iletacaktır.

International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights

**Adopted and opened for signature, ratification and accession by
General Assembly
resolution 2200A (XXI) of 16 December 1966**

entry into force 3 January 1976, in accordance with article 27

Preamble

The States Parties to the present Covenant,

Considering that, in accordance with the principles proclaimed in the Charter of the United Nations, recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world,

Recognizing that these rights derive from the inherent dignity of the human person,

Recognizing that, in accordance with the Universal Declaration of Human Rights, the ideal of free human beings enjoying freedom from fear and want can only be achieved if conditions are created whereby everyone may enjoy his economic, social and cultural rights, as well as his civil and political rights,

Considering the obligation of States under the Charter of the United Nations to promote universal respect for, and observance of, human rights and freedoms,

Realizing that the individual, having duties to other individuals and to the community to which he belongs, is under a responsibility to strive for the promotion and observance of the rights recognized in the present Covenant,

Agree upon the following articles:

PART I

Article 1

1. All peoples have the right of self-determination. By virtue of that right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development.

2. All peoples may, for their own ends, freely dispose of their natural wealth and resources without prejudice to any obligations arising out of international economic co-operation, based upon the principle of mutual

benefit, and international law. In no case may a people be deprived of its own means of subsistence.

3. The States Parties to the present Covenant, including those having responsibility for the administration of Non-Self-Governing and Trust Territories, shall promote the realization of the right of self-determination, and shall respect that right, in conformity with the provisions of the Charter of the United Nations.

PART II

Article 2

1. Each State Party to the present Covenant undertakes to take steps, individually and through international assistance and co-operation, especially economic and technical, to the maximum of its available resources, with a view to achieving progressively the full realization of the rights recognized in the present Covenant by all appropriate means, including particularly the adoption of legislative measures.

2. The States Parties to the present Covenant undertake to guarantee that the rights enunciated in the present Covenant will be exercised without discrimination of any kind as to race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

3. Developing countries, with due regard to human rights and their national economy, may determine to what extent they would guarantee the economic rights recognized in the present Covenant to non-nationals.

Article 3

The States Parties to the present Covenant undertake to ensure the equal right of men and women to the enjoyment of all economic, social and cultural rights set forth in the present Covenant.

Article 4

The States Parties to the present Covenant recognize that, in the enjoyment of those rights provided by the State in conformity with the present Covenant, the State may subject such rights only to such limitations as are determined by law only in so far as this may be compatible with the nature of these rights and solely for the purpose of promoting the general welfare in a democratic society.

Article 5

1. Nothing in the present Covenant may be interpreted as implying for any State, group or person any right to engage in any activity or to perform any act aimed at the destruction of any of the rights or freedoms recognized herein, or at their limitation to a greater extent than is provided for in the present Covenant.

2. No restriction upon or derogation from any of the fundamental human rights recognized or existing in any country in virtue of law, conventions, regulations or custom shall be admitted on the pretext that the present Covenant does not recognize such rights or that it recognizes them to a lesser extent.

PART III

Article 6

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right to work, which includes the right of everyone to the opportunity to gain his living by work which he freely chooses or accepts, and will take appropriate steps to safeguard this right.

2. The steps to be taken by a State Party to the present Covenant to achieve the full realization of this right shall include technical and vocational guidance and training programmes, policies and techniques to achieve steady economic, social and cultural development and full and productive employment under conditions safeguarding fundamental political and economic freedoms to the individual.

Article 7

The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to the enjoyment of just and favourable conditions of work which ensure, in particular:

(a) Remuneration which provides all workers, as a minimum, with:

(i) Fair wages and equal remuneration for work of equal value without distinction of any kind, in particular women being guaranteed conditions of work not inferior to those enjoyed by men, with equal pay for equal work;

(ii) A decent living for themselves and their families in accordance with the provisions of the present Covenant;

(b) Safe and healthy working conditions;

(c) Equal opportunity for everyone to be promoted in his employment to an appropriate higher level, subject to no considerations other than those of seniority and competence;

(d) Rest, leisure and reasonable limitation of working hours and periodic holidays with pay, as well as remuneration for public holidays

Article 8

1. The States Parties to the present Covenant undertake to ensure:

(a) The right of everyone to form trade unions and join the trade union of his choice, subject only to the rules of the organization concerned, for the promotion and protection of his economic and social interests. No restrictions may be placed on the exercise of this right other than those prescribed by law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public order or for the protection of the rights and freedoms of others;

(b) The right of trade unions to establish national federations or confederations and the right of the latter to form or join international trade-union organizations;

(c) The right of trade unions to function freely subject to no limitations other than those prescribed by law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public order or for the protection of the rights and freedoms of others;

(d) The right to strike, provided that it is exercised in conformity with the laws of the particular country.

2. This article shall not prevent the imposition of lawful restrictions on the exercise of these rights by members of the armed forces or of the police or of the administration of the State.

3. Nothing in this article shall authorize States Parties to the International Labour Organisation Convention of 1948 concerning Freedom of Association and Protection of the Right to Organize to take legislative measures which would prejudice, or apply the law in such a manner as would prejudice, the guarantees provided for in that Convention.

Article 9

The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to social security, including social insurance.

Article 10

The States Parties to the present Covenant recognize that:

1. The widest possible protection and assistance should be accorded to the family, which is the natural and fundamental group unit of society, particularly for its establishment and while it is responsible for the care and education of dependent children. Marriage must be entered into with the free consent of the intending spouses.
2. Special protection should be accorded to mothers during a reasonable period before and after childbirth. During such period working mothers should be accorded paid leave or leave with adequate social security benefits.
3. Special measures of protection and assistance should be taken on behalf of all children and young persons without any discrimination for reasons of parentage or other conditions. Children and young persons should be protected from economic and social exploitation. Their employment in work harmful to their morals or health or dangerous to life or likely to hamper their normal development should be punishable by law. States should also set age limits below which the paid employment of child labour should be prohibited and punishable by law.

Article 11

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to an adequate standard of living for himself and his family, including adequate food, clothing and housing, and to the continuous improvement of living conditions. The States Parties will take appropriate steps to ensure the realization of this right, recognizing to this effect the essential importance of international co-operation based on free consent.
2. The States Parties to the present Covenant, recognizing the fundamental right of everyone to be free from hunger, shall take, individually and through international co-operation, the measures, including specific programmes, which are needed:
  - (a) To improve methods of production, conservation and distribution of food by making full use of technical and

scientific knowledge, by disseminating knowledge of the principles of nutrition and by developing or reforming agrarian systems in such a way as to achieve the most efficient development and utilization of natural resources;

(b) Taking into account the problems of both food-importing and food-exporting countries, to ensure an equitable distribution of world food supplies in relation to need.

Article 12

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health.

2. The steps to be taken by the States Parties to the present Covenant to achieve the full realization of this right shall include those necessary for:

(a) The provision for the reduction of the stillbirth-rate and of infant mortality and for the healthy development of the child;

(b) The improvement of all aspects of environmental and industrial hygiene;

(c) The prevention, treatment and control of epidemic, endemic, occupational and other diseases;

(d) The creation of conditions which would assure to all medical service and medical attention in the event of sickness.

Article 13

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to education. They agree that education shall be directed to the full development of the human personality and the sense of its dignity, and shall strengthen the respect for human rights and fundamental freedoms. They further agree that education shall enable all persons to participate effectively in a free society, promote understanding, tolerance and friendship among all nations and all racial, ethnic or religious groups, and further the activities of the United Nations for the maintenance of peace.

2. The States Parties to the present Covenant recognize that, with a view to achieving the full realization of this right:

- (a) Primary education shall be compulsory and available free to all;
- (b) Secondary education in its different forms, including technical and vocational secondary education, shall be made generally available and accessible to all by every appropriate means, and in particular by the progressive introduction of free education;
- (c) Higher education shall be made equally accessible to all, on the basis of capacity, by every appropriate means, and in particular by the progressive introduction of free education;
- (d) Fundamental education shall be encouraged or intensified as far as possible for those persons who have not received or completed the whole period of their primary education;
- (e) The development of a system of schools at all levels shall be actively pursued, an adequate fellowship system shall be established, and the material conditions of teaching staff shall be continuously improved.

3. The States Parties to the present Covenant undertake to have respect for the liberty of parents and, when applicable, legal guardians to choose for their children schools, other than those established by the public authorities, which conform to such minimum educational standards as may be laid down or approved by the State and to ensure the religious and moral education of their children in conformity with their own convictions.

4. No part of this article shall be construed so as to interfere with the liberty of individuals and bodies to establish and direct educational institutions, subject always to the observance of the principles set forth in paragraph 1 of this article and to the requirement that the education given in such institutions shall conform to such minimum standards as may be laid down by the State.

Article 14

Each State Party to the present Covenant which, at the time of becoming a Party, has not been able to secure in its metropolitan territory or other territories under its jurisdiction compulsory primary education, free of charge, undertakes, within two years, to work out and adopt a detailed plan of action for the progressive implementation, within a reasonable number of years, to be fixed in the plan, of the principle of compulsory education free of charge for all.

Article 15

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone:
  - (a) To take part in cultural life;
  - (b) To enjoy the benefits of scientific progress and its applications;
  - (c) To benefit from the protection of the moral and material interests resulting from any scientific, literary or artistic production of which he is the author.
2. The steps to be taken by the States Parties to the present Covenant to achieve the full realization of this right shall include those necessary for the conservation, the development and the diffusion of science and culture.
3. The States Parties to the present Covenant undertake to respect the freedom indispensable for scientific research and creative activity.
4. The States Parties to the present Covenant recognize the benefits to be derived from the encouragement and development of international contacts and co-operation in the scientific and cultural fields.

PART IV

Article 16

1. The States Parties to the present Covenant undertake to submit in conformity with this part of the Covenant reports on the measures which they have adopted and the progress made in achieving the observance of the rights recognized herein.
2. (a) All reports shall be submitted to the Secretary-General of the United Nations, who shall transmit copies to the Economic and Social Council for consideration in accordance with the provisions of the present Covenant;
  - (b) The Secretary-General of the United Nations shall also transmit to the specialized agencies copies of the reports, or any relevant parts therefrom, from States Parties to the present Covenant which are also members of these specialized agencies in so far as these reports, or parts therefrom, relate to any matters which fall within the responsibilities of the said agencies in accordance with their constitutional instruments.

Article 17

1. The States Parties to the present Covenant shall furnish their reports in stages, in accordance with a programme to be established by the Economic and Social Council within one year of the entry into force of the present Covenant after consultation with the States Parties and the specialized agencies concerned.
2. Reports may indicate factors and difficulties affecting the degree of fulfilment of obligations under the present Covenant.
3. Where relevant information has previously been furnished to the United Nations or to any specialized agency by any State Party to the present Covenant, it will not be necessary to reproduce that information, but a precise reference to the information so furnished will suffice.

Article 18

Pursuant to its responsibilities under the Charter of the United Nations in the field of human rights and fundamental freedoms, the Economic and Social Council may make arrangements with the specialized agencies in respect of their reporting to it on the progress made in achieving the observance of the provisions of the present Covenant falling within the scope of their activities. These reports may include particulars of decisions and recommendations on such implementation adopted by their competent organs.

Article 19

The Economic and Social Council may transmit to the Commission on Human Rights for study and general recommendation or, as appropriate, for information the reports concerning human rights submitted by States in accordance with articles 16 and 17, and those concerning human rights submitted by the specialized agencies in accordance with article 18.

Article 20

The States Parties to the present Covenant and the specialized agencies concerned may submit comments to the Economic and Social Council on any general recommendation under article 19 or reference to such general recommendation in any report of the Commission on Human Rights or any documentation referred to therein.

Article 21

The Economic and Social Council may submit from time to time to the General Assembly reports with recommendations of a general nature and a summary of the information received from the States Parties to

the present Covenant and the specialized agencies on the measures taken and the progress made in achieving general observance of the rights recognized in the present Covenant.

Article 22

The Economic and Social Council may bring to the attention of other organs of the United Nations, their subsidiary organs and specialized agencies concerned with furnishing technical assistance any matters arising out of the reports referred to in this part of the present Covenant which may assist such bodies in deciding, each within its field of competence, on the advisability of international measures likely to contribute to the effective progressive implementation of the present Covenant.

Article 23

The States Parties to the present Covenant agree that international action for the achievement of the rights recognized in the present Covenant includes such methods as the conclusion of conventions, the adoption of recommendations, the furnishing of technical assistance and the holding of regional meetings and technical meetings for the purpose of consultation and study organized in conjunction with the Governments concerned.

Article 24

Nothing in the present Covenant shall be interpreted as impairing the provisions of the Charter of the United Nations and of the constitutions of the specialized agencies which define the respective responsibilities of the various organs of the United Nations and of the specialized agencies in regard to the matters dealt with in the present Covenant.

Article 25

Nothing in the present Covenant shall be interpreted as impairing the inherent right of all peoples to enjoy and utilize fully and freely their natural wealth and resources.

PART V

Article 26

1. The present Covenant is open for signature by any State Member of the United Nations or member of any of its specialized agencies, by any State Party to the Statute of the International Court of Justice, and by any other State which has been invited by the General Assembly of the United Nations to become a party to the present Covenant.

2. The present Covenant is subject to ratification. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

3. The present Covenant shall be open to accession by any State referred to in paragraph 1 of this article.

4. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary-General of the United Nations.

5. The Secretary-General of the United Nations shall inform all States which have signed the present Covenant or acceded to it of the deposit of each instrument of ratification or accession.

Article 27

1. The present Covenant shall enter into force three months after the date of the deposit with the Secretary-General of the United Nations of the thirty-fifth instrument of ratification or instrument of accession.

2. For each State ratifying the present Covenant or acceding to it after the deposit of the thirty-fifth instrument of ratification or instrument of accession, the present Covenant shall enter into force three months after the date of the deposit of its own instrument of ratification or instrument of accession.

Article 28

The provisions of the present Covenant shall extend to all parts of federal States without any limitations or exceptions.

Article 29

1. Any State Party to the present Covenant may propose an amendment and file it with the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall thereupon communicate any proposed amendments to the States Parties to the present Covenant with a request that they notify him whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposals. In the event that at least one third of the States Parties favours such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of the States Parties present and voting at the conference shall be submitted to the General Assembly of the United Nations for approval.

2. Amendments shall come into force when they have been approved by the General Assembly of the United Nations and accepted by a two-thirds majority of the States Parties to the present Covenant in accordance with their respective constitutional processes.

3. When amendments come into force they shall be binding on those States Parties which have accepted them, other States Parties still being bound by the provisions of the present Covenant and any earlier amendment which they have accepted.

Article 30

Irrespective of the notifications made under article 26, paragraph 5, the Secretary-General of the United Nations shall inform all States referred to in paragraph 1 of the same article of the following particulars:

- (a) Signatures, ratifications and accessions under article 26;
- (b) The date of the entry into force of the present Covenant under article 27 and the date of the entry into force of any amendments under article 29.

Article 31

1. The present Covenant, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.
2. The Secretary-General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Covenant to all States referred to in article 26.

BİRİNCİ BEYAN

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan beyanın metni.

“Türkiye Cumhuriyeti bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerini, BM Yasası (Charter) (özellikle 1. ve 2. Maddeler) çerçevesindeki yükümlülüklerine uygun olarak yerine getireceğini beyan eder.”

Text of the declaration made by the Republic of Turkey upon ratification of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights.

“The Republic of Turkey declares that; it will implement its obligations under the Covenant in accordance to the obligations under the Charter of the United Nations (especially Article 1 and 2 thereof).”

İKİNCİ BEYAN

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan beyanın metni.

“Türkiye Cumhuriyeti, bu Sözleşme'nin hükümlerinin yalnızca diplomatik ilişkisi bulunan Taraf Devletlere karşı uygulanacağını beyan eder.”

Text of the declaration made by the Republic of Turkey upon ratification of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights.

“The Republic of Turkey declares that it will implement the provisions of this Covenant only to the States with which it has diplomatic relations.”

ÜÇÜNCÜ BEYAN

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan beyanın metni.

Türkiye Cumhuriyeti, bu Sözleşme'nin ancak Türkiye Cumhuriyeti'nin yasal ve idari düzeninin yürürlükte olduğu ülkesel sınırlar itibarıyla onaylanmış bulunduğunu beyan eder.

Text of the Declaration made by the Republic of Turkey upon ratification of International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights.

The Republic of Turkey declares that this Convention is ratified exclusively with regard to the national territory where the Constitution and the legal and administrative order of the Republic of Turkey are applied.

ÇEKİNCİ

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 13. Maddesiyle ilgili olarak konan çekincenin metni.

“Türkiye Cumhuriyeti, Sözleşme'nin 13. Maddesinin (3). ve (4). Paragrafları hükümlerini, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 3., 14. ve 42. Maddelerindeki hükümler çerçevesinde uygulama hakkını saklı tutar.”

Text of the Reservation of the Republic of Turkey upon ratification of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights.

“The Republic of Turkey reserves the right to interpret and apply the provisions of the paragraph (3) and (4) of the Article 13 of the Covenant on Economic, Social and Cultural Rights in accordance to the provisions under the Article 3, 14 and 42 of the Constitution of the Republic of Turkey.”